USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Фонд Східна Європа

ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРИ ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Стимулювання розвитку екологічного/ зеленого туризму: наявні інструменти та практика, вплив на соціально-економічний розвиток країни

2021

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Якщо замовник/ця не повідомляє про свою заборону на опублікування матеріалу протягом десяти днів з моменту надання інформаційної довідки, вона автоматично публікується на ресурсах ІДЦ. Інформація про замовника є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через он-лайн форму за наступним посиланням http://bit.ly/38MZZqv

Інформаційна довідки 20-154 «Стимулювання розвитку екологічного/ зеленого туризму: наявні інструменти та практика, вплив на соціально-економічний розвиток країни (країни ЄС, Туреччина). Підтримка екологічного/ зеленого туризму в умовах пандемії»

За визначенням Міжнародного товариства екотуризму "*екотуризм полягає у відповідальних подорожах до природних зон, що забезпечує збереження природного середовища, підтримує добробуту місцевого населення, а також сприяє освіті туристів*."[1]

Головними принципами екотуризму є:

- забезпечення прямих фінансових вкладень для охорони природи;
- створення фінансових вигод для місцевого населення та бізнесу;
- забезпечення туристам пізнавального досвіду, що підвищує їхній інтерес до політичного, екологічного і соціального клімату країни;
- будівництво та використання об'єктів, що не здійснюють негативного впливу на довкілля;
- зменшення фізичного, соціального, поведінкового та психологічного пливу на флору і фауну;
- визнання прав та духовних вірувань корінних народів та співпраця задля розширення їхніх прав і можливостей.

Екотуризм є формою сталого туризму, заснованого на збалансованому поєднанні екологічних, економічних та соціокультурних аспектів розвитку туризму.[2]

<u>Польща</u>

У «Стратегії розвитку туризму до 2020 року» Міністерства спорту і туризму Польщі зазначається, що головною метою Стратегії є «*посилення розвитку конкурентного та інноваційного туризму, шляхом підтримки підприємств, організацій, інституцій та ініціатив в туристичному секторі».* Реалізація цієї мети передбачає такі операційні цілі:

1. Розвиток інновацій, привабливості, якості туристичних послуг та продуктів як фактора конкурентоспроможної економіки (зокрема, підтримка підприємств та асоціацій туристичного сектору);
2. Посилення соціальної активності та підприємництва в туристичному секторі та підвищення компетенції персоналу (це передбачає, наприклад, розвиток системи сертифікації та управління в туристичному секторі, заохочення до внутрішнього туризму школярів, багатодітних сімей, людей похилого віку та осіб з інвалідністю);
3. Популяризація пріоритетних напрямків туризму країни та регіонів, а також розвиток туристичної спеціалізації регіонів (Стратегія наголошує на перевагах створення туристичних кластерів, які б об'єднували туристичні організації, виробників

[1] https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/

[2] https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8741/-Making%20Tourism%20More%20Sustainable_%20A%20Guide%20for%20Policy%20Makers-2005445.pdf?sequence=3&isAllowed=y

туристичної продукції та бізнес, що їх підтримує, органи місцевого самоврядування, науково-дослідні установи);

4. Розробка та модернізація простору для розвитку туризму і туристичної інфраструктури, відповідно до принципів сталого розвитку та норм охорони навколишнього середовища.[3]

Пріоритетними напрямами розвитку туризму документ визначає культурний, діловий, активний, оздоровчий туризм, а також туризм у сільській місцевості.

В туристичних стратегіях польських воєводств екотуризм вважається елементом сільського туризму. В документі "Напрями розвитку туризму Малопольського воєводства" під поняттям "туризм у сільській місцевості" розуміється *"всі форми туризму в сільській місцевості, зокрема перебування у фермерських господарствах, фольклорні заходи, народні промисли, традиційний побут фермерських господарств, а також екотуризм, відвідування національних та ландшафтних парків та заповідників."*[4] Серед інструментів розвитку сільського туризму документ визначає такі: створення туристичного продукту "Агротуризм Малопольщі — знак якості"; вдосконалення системи ідентифікації та продажу агротуристичного продукту (*електронна система реєстрації та бронювання*); створення пропозицій агротуризму для дітей і молоді, сімей, людей з обмеженими можливостями; впровадження системи преміювання/ винагороди для регіональних будівельних проектів, характерних для малопольських територій, зокрема дерев'яних; використання аспекту багатокультурності Малопольщі, з метою збагачення та урізноманітнення пропозицій агротуризму.

"Стратегія розвитку туризму Вармінсько-Мазурського воєводства" також зараховує екотуризм до сільського туризму та передбачає розвиток цього туристичного напрямку шляхом розробки велосипедних та пішохідних маршрутів, що з'єднують найбільш привабливі природні, ландшафтні та культурні місця регіону; модернізації інформаційних та освітніх інструментів, які підвищують привабливість туристичного продукту (*наприклад екотуристичні ігри, мобільні додатки*), створення тематичних туристичних пакетів з урахуванням різних вікових груп; створення проектів географічних карт у формі емоційної картографії.[5]

Реалізація екотуристичних проектів здійснюється переважно на місцевому рівні у співпраці із громадськими організаціями. Наприклад, проект "Екотуристика Малопольщі — сталий розвиток регіонального туризму" впроваджується спільно маршалковським урядом Малопольського воєводства і грантовою організацією "Фонд партнерства". В рамках проекту створені програми екоподорожей — путівники для піших чи велосипедних маршрутів. Пакети подорожей розроблені для Західної Малопольщі, Сондецького регіону, Підгалля, околиць Кракова і Тарнова.

[3] http://ptsmlodz.pl/wp-content/uploads/2018/08/PROGRAM_ROZWOJU_TURYSTYKI_DO_2020_ROKU.pdf
[4] https://silo.tips/download/kierunki-rozwoju-turystyki-dla-wojewodztwa-maopolskiego-na-lata
[5] https://bip.warmia.mazury.pl/409/strategia-rozwoju-turystyki-wojewodztwa-warminsko-mazurskiego-do-roku-2025.html

Інший проект маршалковського уряду і "Фонду партнерства" — "Велосипедна Малопольща" ("Rowerowa Małopolska") — мобільний додаток, розроблений спеціально для планування туристичних веломаршрутів. Перевагою додатка є те, що в його карту інтегровані маршрути, такі як VeloMałopolska[6] та Greenways[7], чого не містить Google Maps.[8] Ще один подібний додаток був створений для маршрутів GreenVelo, що охоплює п'ять воєводств східної Польщі.[9] Також відомим польським веломаршрутом є Підляський шлях лелек.[10]

Популярним напрямом зеленого туризму в Польщі є сільський туризм, що дозволяє відвідувачам познайомитися із місцевою культурою, кухнею, а також долучитися до сільської праці. Таку форму туризму пропонує, наприклад, Товариство Низького Бескиду, яке формують дев'ять сільських господарств,[11] ініціатива "Місця з душею, тематичні місцевості Вармії та Мазур", що охоплює шість сіл.[12] На сайті Європейського центру екологічного фермерства і туризму в Польщі зібрана інформація про агротуристичні господарства, які пропонують відпочинок на природі.[13]

II. Вплив на соціально-економічний розвиток країни

За даними Польського інституту статистики у 2018 році туристичний сектор становив 1,3 % ВВП Польщі, а зайнятість населення в туристичному секторі — майже 1, 36 млн. робочих місць. За підрахунками Інституту додана вартість від туристичної галузі у 2018 році загалом склала 140,92 млрд. злотих.[14] У 2018 році Польщу відвідало 19,6 млн. міжнародних туристів (що на 7,5 % більше порівняно з 2017 роком): найбільша кількість туристів прибула з Німеччини (34,2 %), України (10,4 %), Великобританії і Литви (по 4,7 %). Надходження від міжнародного туризму становили 61,1 млрд. злотих. Кількість внутрішніх туристів склала 47,7 млн., а прибуток від внутрішнього туризму у 2018 році дорівнював 27,7 млрд. злотих.[15]

III. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії

Урядові заходи щодо підтримки бізнесу та, зокрема туристичного сектору, під час пандемії:

- туроператори отримують повернення своїх внесків до Фонду гарантування туризму за туристичні пакети, який було скасовано через епідемію коронавірусу;
- впровадження механізму мінімізації фінансових втрат підприємців для забезпечення належного функціонування туристичних операторів;
- виділення пакету допомоги у розмірі 52 млрд. доларів для захисту робочих місць і підтримки економіки під час пандемії;

[6] https://narowery.visitmalopolska.pl/velomalopolska
[7] https://www.greenways.org.pl/
[8] https://rowerowamalopolska.pl/
[9] https://greenvelo.pl/
[10] http://www.podlaskiszlakbociani.pl/pl
[11] http://www.zbeskiduniskiego.pl/
[12] http://miejscazdusza.pl/
[13] http://www.agroekoturystyka.pl/gospodarstwaekoagroturystyczne/
[14] https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2020/05/PIE-Raport_Turystyka.pdf
[15] https://www.oecd-ilibrary.org/sites/95c3e700-en/index.html?itemId=/content/component/95c3e700-en#section-d1e80417

- виплата субсидій на заробітну плату працівникам постраждалих підприємств та самозайнятим особам;
- підвищення гарантій для підприємців від Національного банку розвитку;
- додаткові позики для невеликих фірм;
- відстрочка терміну сплати податків;
- введення можливості відстрочки кредитних виплат до 3 місяців;
- Департамент туризму Міністерства туризму і спорту Польщі розробив спеціальний посібник для мандрівників і туроператорів, який містить пояснення нормативно-правових актів, що визначають права суб'єктів туристичного ринку, з особливим наголосом на ті нормативні акти, що можуть застосовуватися під час пандемії;
- Уряд заохочує внутрішній туризм, пропонуючи безкоштовні ваучери сім'ям із дітьми до 18 років чи дітьми з інвалідністю на суму 500 злотих (*еквівалентом 111 євро*). Кошти можуть бути витраченими на готельні послуги або туристичні заходи, організовані підприємцями чи громадськими організаціями в туристичній галузі по всій країні.[16]

Франція

I. Інструменти та практика стимулювання зеленого туризму

В урядових документах розвитку екотуризму у Франції приділено значну увагу. 2015 року французьке Міністерство закордонних справ та міжнародного розвитку презентувало дорожню карту "17 заходів щодо перетворення Франції на провідний напрямок екотуризму". Документ визначає *екотуризм як форму туризму, базованого на "м'яких подорожах" (річковий, кінний, велосипедний, піший туризм), що передбачає близькість до природи та місцевого населення*.[17] Дорожня карта визначає 17 заходів, покликаних вирішити проблему фрагментації і слабкої комунікації екотуристичних пропозицій, а саме:

- структурувати екотуристичні пропозиції у Франції (1 - посилення розвитку екотуризму Французьким агентством з розвитку туризму, зокрема, зміцнення зв'язку між місцевими і національними ініціативами; 2 - розробка Білої книги з управління екотуризмом для поширення кращих практик; 3 - інтеграція компоненту "екотуризму" до державного бренду "Якість туризму"; 4 - інтеграція модулю екотуризму в онлайн-курси Французького агентства з розвитку туризму);
- збільшити можливості готельних та супутніх послуг на екотуристичних шляхах (5 - заохочення забудовників розвивати комплекси на маршрутах; 6 - вдосконалення законодавство, що б дозволило обмежене розміщення кемпінгу у природних зонах; 7- оголошення конкурсних проектів для відновлення та реставрація об'єктів архітектурної спадщини, що розташовані поблизу річок, та перетворення їх на житлові приміщення);
- покращити доступність до екотуристичних маршрутів, розвиток інтермодальності (8 - створення національної приймальної з питань екотуризму, доступної у відповідних регіонах; 9 - заохочення Національної компанії французьких залізниць до

[16] Covid-19: Measures to Support the Travel and Tourism Sector, UNWTO, 2021, p. 78-79, https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-06/europe.pdf
[17] https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/feuille_de_route_pole_ecotourisme_finalisee_cle8e7961.pdf

подальшого розвитку велотуризму, а саме, створення умов для подорожі в потязі із велосипедом; 10 - визначення річкового туризму серед пріоритетних "Водних шляхів Франції"; 11 - розширення програми Французької федерації портів "Одісея" (мета якої полягає у з'єднанні портових міст із сільською місцевістю, створюючи морські чи сухопутні туристичні маршрути) задля створення цілісних маршрутів, що зв'язують головні річкові артерії та сільську місцевість);

- розвиток нових туристичних продуктів (12 - розробка повноцінних туристичних маршрутів (які б виключали заборону проходів по місцях маршруту); 13 - об'єднати всіх компаній велотуризму під парасолею асоціації "Велотуризм Франції"; 14 - розвиток інфраструктури для електричних велосипедів);
- просування французького екотуризму в інноваційний спосіб (15 - створення порталу для просування та маркетингу пропозицій екотуризму у Франції; 16 - запуск комунікаційної кампанії за підтримки відомих блогерів, які могли б ознайомитися із маршрутами Франції; 17- проведення рекламної кампанії у співпраці з молоддю, яка б представила своє бачення екотуризму у Франції у формі відеороликів).

2017 року Міністерство закордонних справ Франції випустило серію із п'яти коротких відеороликів, в яких пояснюється, як розвивається екотуризм у Франції та успішні екотуристичні продукти.[18]

На сайті Генерального директорату з питань підприємництва Міністерства економіки та фінансів Франції розміщено практичні порадники для підприємців, як наблизити їхній туристичний бізнес до принципів "повільного туризму".[19]

Розвитку екотуризму також **сприяють національні бренди**, які позначають природні території, що охороняються згідно з принципами стійкого розвитку:

- «Зелений курорт» - лейбл, що видається Французькою федерацією зелених курортів туристичним комплексам, які пропонують автенитчний відпочинок без шкоди довкіллю.[20]
- Регіональні природні парки Франції (всього у Франції 56 природних парків, які, серед іншого, є місцем для зеленого туризму).[21]
- «Визначні природні об'єкти Франції» — лейбл, що присуджується Міністерством екології Франції на 6 років природним територіям, які охороняються відповідно до принципів сталого розвитку, що сприяє збереженню пейзажів та "духу місцевості".[22]

У Франції **поняття «екотуризм» часто вживається у значенні *«повільний туризм»*** (slowtourism) та виділяється його чотири види: піший, кінний, велосипедний та річковий.

Туристичні агентства пропонують велику кількість піших маршрутів, серед яких найпопулярніші Grande Randonnée ("Велика прогулянка"), "Тур навколо Монблана", Шлях святого Якова.

[18] http://www.atout-france.fr/services/les-tutos-du-slowtourisme
[19] https://www.entreprises.gouv.fr/fr/tourisme/developpement-et-competitivite-du-secteur/tutoriels
[20] https://www.stationverte.com/fr/c-est-quoi-une-station-verte_298.html
[21] https://www.parcs-naturels-regionaux.fr/
[22] https://www.grandsitedefrance.com/label

Найбільш динамічний розвиток відбувається у сфері велотуризму. Найвідомішими організаціями, які популяризують велотуризм у Франції є такі: Французька федерація велотуризму,[23] Велотуризм Франції (*яка також заснувала марку якості "Гостинність для велосипедистів", яка гарантує якісне обслуговування туристів на маршрутах*)[24], Мережа велосипедних та зелених маршрутів[25]. Можливості для водного туризму у Франції пропонує національна організація "Водні шляхи Франції".

Розвитком морського (блакитного) туризму займається європейська мережа "Одіссея", що об'єднує 70 портових міст 9 середземноморських країн[26].

II. Вплив на соціально-економічний розвиток країни

За інформацією Міністерства економіки і фінансів Франції оборот велотуристичного сектору оцінюється у 2 млн. євро для близько 16 тис. робочих місць[27]. Згідно з оцінками "Водних шляхів Франції" у 2019 році прибуток від річкового туризму склав 1,4 млрд. євро. Щодо пішого туризму, то економічний прибуток лише від пішого маршруту *Grande Randonnée* оцінюється у 2,4 млрд. євро в рік[28].

Загалом у 2018 році туристичний сектор становив 7 % ВВП Франції, а зайнятість у туризмі — майже 1,4 млн. робочих місць. Доходи міжнародного туризму у 2018 році оцінювались у 57 млрд. євро, а переважна більшість туристів (69 %) прибула із країн ЄС (зокрема, з Великобританії, Німеччини, країн Бенілюксу). Що ж до внутрішнього туризму, то в 2018 році було здійснено 268,2 млн. внутрішніх поїздок[29].

III. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії

Для підтримки бізнесу (в тому числі і туристичного) під час пандемії французький уряд запровадив такі заходи:

- подовження кінцевих строків сплати соціальних і податкових внесків;
- прямі податкові знижки;
- відстрочка зі сплати оренди;
- створення «Фонду солідарності» для виплати допомоги підприємствам, які втратили більше ніж 20% прибутків;
- запровадження державного гарантування кредитів;
- відстрочка банківських кредитів;
- державна компенсація компанії виплат по безробіттю[30].

[23] https://ffvelo.fr/
[24] https://www.francevelotourisme.com/
[25] https://www.af3v.org/association/
[26] https://www.odyssea-bleu.org/
[27] https://www.entreprises.gouv.fr/fr/tourisme/developpement-et-competitivite-du-secteur/tourisme-velo#fili-res
[28] https://www.veilleinfotourisme.fr/politique-nationale-du-tourisme/axes-thematiques/tourisme-et-durabilite/slow-tourisme
[29] https://www.oecd-ilibrary.org/sites/99da245e-en/index.html?itemId=/content/component/99da245e-en
[30] https://www.economie.gouv.fr/covid19-soutien-entreprises/les-mesures

Туреччина

І. Інструменти та практика стимулювання зеленого туризму

«Туристична стратегія Туреччини 2007 — 2023», розроблена Міністерством культури і туризму, відводить центральне місце впровадження принципів сталого туризму для розвитку турецького туристичного сектору, зокрема збільшення робочих місць, регіонального розвитку та перетворення Туреччини на світовий бренд, що входить у п'ятірку найпопулярніших туристичних напрямків.

З метою реалізації цієї цілі, Стратегія передбачає, серед іншого, «підтримку розвитку туризму за допомогою сталої екологічної політики».[31] Серед інструментів підвищення туристичної привабливості Туреччини документ визначає популяризацію альтернативних видів туризму, зокрема екотуризму. Задля цього планується:

- розвиток і планування відповідної інфраструктури (розробка маршрутів та внесення їх до системи GPS, проміжних станцій, місць для ночівлі),
- залучення місцевого населення (проведення тренінгів зі створення туристичного продукту, адміністрування туризму, надання відповідного сервісу),
- заохочення будівництва музеїв під відкритим небом, створення спеціальних інформаційних центрів для туристів,
- прокладення маршрутів у привабливій місцевості (водоспади, печери, скелі).

Зоною для розвитку екотуризму може стати місцевість Terra Mere, територія з багатьма озерами, придатна для піших, кінних, велосипедних подорожей, а також кемпінгу.

Стратегією також передбачено розвиток екотуристичних зон, які б охоплювали міста причорноморського регіону, східну Анталію, Таврійські гори, а також національні парки, природоохоронні території, зони охорони дикої природи.

Задля популяризації велотуризму Міністерство культури і туризму і Турецьке агентство з популяризації туризму і розвитку (*створене 2019 року та діє в сфері повноважень Міністерства*) запустили спеціальний веб-сайт з інформацією про доступні веломаршрути (*для яких, зокрема, пропонуються електровелосипеди*) та готельні комплекси для розміщення велосипедистів (*сайт доступний українською мовою*)[32].

Офіційний туристичний сайт Туреччини для екологічних подорожей пропонує національні парки, мальовничі місцевості вздовж річок та озер, водоспадів і каньйонів[33]. Однак екотуристичні маршрути лише на стадії розробки, до 2024 року планується реалізувати 110 таких проектів у 81 провінції. Наразі ж доступні зелені піші маршрути від туристичних операторів, як наприклад, EcoTurkey[34], або ж спеціальні екологічні тури, що передбачають екскурсії до історичних місць, фермерських господарств, де вирощуються органічні овочі та фрукти, а також піші прогулянки мальовничими місцями. Можливості для екологічного

[31] https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/43537,turkeytourismstrategy2023pdf.pdf?0&_tag1=796689BB12A540BE0672E65E48D10C07D6DAE291
[32] https://cycling.goturkey.com/ua/homepage
[33] https://www.goturkeytourism.com/things-to-do/nature-and-ecotourism-in-turkey.html
[34] http://www.ecoturkey.com/holiday_types/hiking-and-trekking/

відпочинку також пропонують готельні комплекси, наприклад, Наркой[35] (*пропонується відпочинок на фермерському господарстві та освітні тренінги з екологічної тематики*), комплекс "Середземноморський сад"[36] (*відпочинок у котеджах у сільській місцевості*), Екологічна ферма "Пасторальська долина"[37] (*екологічний відпочинок, сільськогосподарський туризм*).

II. Вплив на соціально-економічний розвиток країни

За даними ОЕСР[38] у 2018 році туристичний сектор становив 3,8 % ВВП Туреччини. У секторі було зайнято 2,2 млн. населення. За даними Турецького Інституту статистики у 2020 році прибуток від туризму знизився на 65,1 % і склав трохи більше 12 млрд. дол. У 2020 році Туреччину відвідало 15 млн. туристів, що на 69, 5 % менше порівняно із попереднім роком. 66,1 % іноземних туристів приїздили до Туреччини з метою "подорожей, розваг, спортивних і культурних заходів", 17,9 % — щоб "відвідати родичів і друзів", 6,6 % — з метою шопінгу[39]. У 2020 році було здійснено 42 млн. внутрішніх поїздок (що на 45,2 % менше за минулий рік). Витрати "внутрішніх" туристів склали 32 млрд. турецьких лір. Головною метою внутрішніх поїздок було "відвідини родичів" (65,7 %), лише 25 % подорожей було здійснено з метою "відпочинку та проведення відпустки".

III. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії

Урядові заходи для підтримки бізнесу під час пандемії:

- виділення економічного пакету допомоги у розмірі 15,4 млрд. дол;
- збільшення ліміту кредитно-гарантійного фонду для малого і середнього бізнесу;
- кредитні гарантії для фірм, відстрочка кредитів у державних банках, відстрочка податкових виплат для бізнесу;
- Центральний банк Туреччини вжив заходів для забезпечення безперервного потоку кредитів для найбільш постраждалого корпоративного сектору та посилення механізму грошової трансмісії.
- Туреччина запровадила "Програму сертифікації безпечного туризму", яка визначає серію заходів, які необхідно вжити щодо перевезення та розміщення турецьких громадян та іноземних туристів, які подорожують Туреччиною, а також щодо стану здоров'я пасажирів/гостей та працівників, які працюють на туристичних об'єктах.

[35] http://www.narkoy.com/en/
[36] http://www.akdenizbahcesi.com/en/index.html
[37] http://www.pastoralvadi.com/index_eng.aspx
[38] https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f3b16239-en/index.html?itemId=/content/component/f3b16239-en#section-d1e99017
[39] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tourism-Statistics-Quarter-IV:-October-December-and-Annual,-2020-37438

Німеччина

І. Інструменти та практика стимулювання зеленого туризму

Політика щодо зеленого туризму регулюється **Національною туристичною стратегією**[40].

Стратегічні цілі, викладені у документі «Ключові положення Національної туристичної стратегії» Міністерства довкілля та енергетики[41]: зростання ВВП, стійкий розвиток якості життя в Німеччині, сприяння міжнародній стабільності.

Заходи стимулювання сталого туризму[42]:

1. Об'єднання програм просування сталого туризму від федерального уряду в єдину програму розвитку сталого туризму.
2. Розробка практичного посібника із сталого туризму із кращими практиками та досвідом для галузей, які фінансуються федеральним Міністерством довкілля та енергетики, федеральним Агентством охорони природи. Посібник спрямований на тих, хто зайнятий у галузі туризму.
3. Федеральний Уряд та місцеве самоврядування підтримують напрямки сталого туризму через кампанії просування, узагальнення кращого досвіду та об'єднанню різних учасників рингу для розвитку сталого туризму.
4. Підтримка державних конкурсів для зростання пропозицій в сфері сталого туризму.
5. Створення Фонду державної підтримки для дітей та молоді з метою забезпечення умов для подорожей.
6. Забезпечення безперебійного постачання товарів роздрібної торгівлі у регіони та сільську місцевість.
7. Податкові заохочення для здійснення так званих «екологічних» подорожей.
8. Введення регулярної оцінки і публічного звітування щодо впливу туризму на довкілля та можливості його контролю.

Розвиток та підтримка сталого туризму втілюється у таких **проектах**: проект «*Green travel transformation*» 2015-2018 фінансується федеральним Міністерством освіти і досліджень (*Bundesministerium für Bildung und Forschung*). Метою проекту є збільшення екологічних (*nachhaltigen*) подорожей[43]. Передбачається: інформування працівників туристичних агентств у галузі екологічного туризму, створення показників оцінки екологічних туристичних пропозицій[44], підтримка екологічних проектів через доплати авіакомпаніями за шкідливі викиди екологічним організаціям (при замовленні квитків рейс позначають особливою позначкою компенсації шкідливих викидів вищою вартістю)[45].

[40] https://www.deutschertourismusverband.de/fileadmin/Mediendatenbank/Bilder/Presse/Presse_PDF/DTV-Forderungen_Nationale_Tourismusstrategie.pdf
[41] https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Downloads/E/eckpunkte-tourismusstrategie.pdf?__blob=publicationFile&v=6
[42] https://www.deutschertourismusverband.de/fileadmin/Mediendatenbank/Bilder/Presse/Presse_PDF/DTV-Forderungen_Nationale_Tourismusstrategie.pdf c.12
[43] https://www.leuphana.de/institute/imo/tourismusmanagement/forschung-projekte/green-travel-transformation.html
[44] https://www.leuphana.de/fileadmin/user_upload/Forschungseinrichtungen/imo/professuren/tourismusmanagement/files/Endbericht_Green_Travel_Transformation.pdf, c.6
[45] https://www.leuphana.de/fileadmin/user_upload/Forschungseinrichtungen/imo/professuren/tourismusmanagement/files/Endbericht_Green_Travel_Transformation.pdf, c.12

Проект «Пригодницькі села Саксонії» - регіональна ініціатива і громадське об'єднання. Основна мета: сприяння збереженню, переоцінки та оживлення архітектурної спадщини сіл Саксонії. Проект спрямований на поширення знань про архітектурне та культурне багатство сіл; підвищення цінності культурної спадщини сіл для туризму та сільської економіки; співпраця, створення мереж, передача ноу-хау та обмін досвідом з іншими організаціями[46]. Проект «Пригодницькі села Саксонії» підтримується програмою фінансування (державним грантом) LEADER[47]. Фінансування продовжене до 2022 року[48].

II. Вплив на соціально-економічний розвиток країни

Загалом туризм генерував понад 105 млрд. євро (3,9% від загального ВВП у 2015 р.) у 2020 р. Понад 2,9 млн. зайнятих у цій сфері (6,8% від загальної зайнятості). Доходи від міжнародного туризму склали 3% від загального експорту в 2015 році[49].
На основі даних 2016 року розраховувалося, що валова додана вартість агротуризму становитиме 900 млн. євро на рік[50].

III. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії

Наявні дані стосуються туристичної галузі в цілому, натомість дані щодо зеленого туризму відсутні.

- Виділення коштів для грантів власникам малого бізнесу та самозайнятим особам, безвідсоткове відтермінування сплати податків до кінця року (2021);
- Виділення коштів для венчурного фінансування стартапів (фінансування інновацій), збільшено тривалість страхування на випадок безробіття та пільги декретної відпустки;
- Тимчасове зменшення ПДВ, підтримка доходів сімей;
- Гранти для малих та середніх підприємств;
- Фінансова підтримка місцевого самоврядування;
- Субсидії / інвестиції в зелену енергетику та цифровізацію;
- Створений Фонд стабілізації економіки (WSF) та державний банк розвитку KfW;
- Федеральне міністерство з питань економіки та енергетики відкрило для компаній гарячу лінію щодо коронавірусу.
- Федеральний Урядовий центр передового туризму (*The Federal Government Centre of Excellence for Tourism*) створив веб-сайт www.corona-navigator.de для збору останніх новин, фактів та рекомендацій щодо дій та надає вказівки всім зацікавленим сторонам у галузі туризму[51].

[46] http://www.sachsens-schoenste-doerfer.de/die-ig-sachsens-schoenste-doerfer/was-wir-tun/
[47] https://sagenhaftes-vogtland.de/artikel/initiative-sachsens-erlebnisdoerfer-nun-auch-mit-unterstuetzung-leader
[48] https://www.laendlicher-raum.sachsen.de/leader-uebergangsphase.html
[49] https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9633dbda-en/index.html?itemId=/content/component/9633dbda-en
[50] https://de.agrardialog.ru/files/prints/2020_agrartourismus_in_deutschland_und_der_eu_end.pdf, с.9
[51] https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-06/europe.pdf, с.38

Італія

І. Інструменти та практика стимулювання зеленого туризму

Політика у галузі туризму представляється **Стратегічним планом туризму на 2017-2022 роки**[52]. Принципи політики: сталий розвиток, інновації, доступність.

Серед пропонованих **заходів стимулювання зеленого туризму**[53]:

- підвищення кваліфікації туроператорів відповідно до цілей категорії «В» Стратегічного плану. Це означає підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі Італії, підвищення ефективності використання культурних та територіальних ресурсів у рамках туризму, відповідність туризму очікуванням туристів;
- моніторинг ринків для виявлення орієнтацій/ очікувань споживача;
- поєднання туризму із галузями сільського господарства (вдосконалення ландшафту, виробництво продуктів харчування та ін.)
- створення пропозиції через розширення спектру природних багатств для туризму і розваг.

Серед організацій, які працюють у галузі сталого туризму, є **Спільнота сталого туризму (*MED, the MED Sustainable Tourism Community*).** Вона налічує 18 проектів територіального співробітництва, що співфінансується Європейським фондом регіонального розвитку, та майже 200 організацій (*державні органи, приватні компанії, університети, неурядові організації та міжнародні організації*), що діють у 12 європейсько-середземноморських прибережних районах. Члени Спільноти MED ведуть розробку спільних інструментів для моніторингу туристичної галузі, вивчають та випробовують нові форми туризму та в межах діяльності організації об'єднують політиків та керівників[54].

Італійська асоціація відповідального туризму – це неприбуткова організація, яка працює з метою просування, оновлення та захисту культурної спадщини та здійснення практичних дій, пов'язаних із відповідальним туризмом. Асоціація підтримує та просуває ініціативи з підтримки відповідального туризму для стимулювання особистого зростання громадян, пропаганди відповідального способу життя та поведінки споживання[55].

У регіоні Лігурія **підтримку агротуризму закріплено на законодавчому рівні** [56]. Регіон Лігурія підтримує сільське господарство, розвиток сільських районів, рибне господарство та рибальство, а також сприяє відповідним формам туризму, пов'язаним із сушею та морем, щоб:

[52] https://www.turismo.beniculturali.it/wp-content/uploads/2017/07/PST_2017_ENG_21apr17.pdf
[53] https://www.turismo.beniculturali.it/wp-content/uploads/2017/07/PST_2017_ENG_21apr17.pdf, с.66
[54] https://sustainable-tourism.interreg-med.eu/news-events/news/detail/actualites/policies-and-projects-for-the-sustainable-development-of-tourism-in-italy/
[55] http://www.aitr.org/chi-siamo/lassociazione/
[56] http://lrv.regione.liguria.it/liguriass_prod/articolo?urndoc=urn:nir:regione.liguria:legge:2007-11-21;37&pr=idx,0;artic,1;articparziale,0

- захищати, кваліфікувати та вдосконалювати конкретні сільськогосподарські та рибні ресурси;
- захищати, кваліфікувати та активізувати діяльність фермерів та рибалок;
- сприяти підтримці людської діяльності в сільській місцевості;
- сприяти багатофункціональності фермерів та рибалок;
- просувати та вдосконалювати традиційні і якісні продукти та супутні харчові та винні делікатеси;
- зберегти культурні традиції села та риболовлі шляхом правильного навчання споживанню;
- забезпечити збереження сільської, екологічної та будівельної спадщини шляхом захисту ландшафтних особливостей;
- покращити пропозицію та якість послуг, що надаються користувачам.

«Зелений туризм» (*Turismo Verde*) - це асоціація італійських фермерів, які входять до об'єднання La Cia-Agricoltori Italiani[57]. Асоціація представляє та захищає інтереси фермерів, які займаються агротуризмом, збереженням біорізноманіття, сільського ландшафту та місцевих культурних традицій[58].

II. Вплив на соціально-економічний розвиток країни

Загалом у 2017 році туризм становив 13,0% ВВП і зайняв 14,7% зайнятих. У галузях туризму в 2018 році було зайнято 2,0 млн. Чоловік (8,3% всіх зайнятих). За оцінками, в 2018 році в секторі розміщення працювало 216 100 підприємств. Експорт подорожей становив 39,9% від загального експорту послуг у 2018 році[59].

III. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії

- Виділення коштів на заходи збереження робочих місць та підтримки доходів звільнених працівників та самозайнятих (10,3 млрд. євро);
- відстрочка сплати податків та відстрочення платежів за комунальні послуги у найбільш постраждалих регіонах (6,4 млрд. євро);
- заходи з підтримки пропозиції кредитів (5,1 млрд. євро)
- гранти для малих і середніх підприємств та самозайнятих;
- 200 мільйонів євро заходів на підтримку проблемних авіаліній, Alitalia та Air Italy.
- Фінансова підтримка для туристичних операторів та агенцій в Італії, які постраждали від спалаху коронавірусу у розмірі 625 млн. євро[60].
- Кредит від Європейської комісії на суму 1,2 млрд. євро на підтримку компаній у сільському, лісовому, рибному та інших суміжних секторах, що постраждали від пандемії. Підтримка надається у формі прямих грантів, позичок, податкових переваг та пільг, зменшення або скасування сплати внесків на соціальне страхування та соціальне забезпечення, списання боргів. Проект доступний для компаній, які працюють у сільському, лісовому, рибному та інших суміжних секторах, таких як агротуризм, виробництво та маркетинг продуктів харчування, громадське

[57] https://www.cia.it/media/filer_public/4c/c2/4cc239fd-58c7-4ad5-ac4a-518df3a82248/presentazione_cia_2020-eng-web.pdf
[58] http://www.turismoverde.it/web/guest/chisiamo
[59] https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6b47b985-en/1/3/4/17/index.html?itemId=/content/publication/6b47b985-en&_csp_=a806bfa96e09b9351b58695070b6c960&itemIGO=oecd&itemContentType=book
[60] https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-06/europe.pdf, с.52

харчування. Мета проекту полягає у забезпеченні ліквідності компаній та допомозі їм продовжувати свою діяльність під час та після спалаху[61].

Нідерланди

І. Інструменти та практика стимулювання зеленого туризму

Політикою у галузі туризму на національному рівні займається **Міністерство економічних справ** (*The Ministry of Economic Affairs*)[62]. Його сфера повноважень:

- стимулювання інновацій, підприємництва та сталого розвитку туризму;
- стимулювання поєднання природи, відпочинку та підприємництва;
- мережевий підхід для сектору гостинності;
- забезпечення співпраці між Урядом, зацікавленими сторонами та туристичними підприємствами.

До регулювання туристичної діяльності залучені також **органи місцевого самоврядування**. Їх сфера відповідальності: фінансування регіональних та місцевих маркетингових організацій, які відповідають за внутрішній та міжнародний маркетинг регіонів, розробки туристичного продукту.

Нідерландська рада туризму та конвенцій (*Netherlands Board of Tourism & Conventions*) сприяє кооперації між державними органами вищої ланки, органами місцевого самоврядування, державними підприємствами та приватними підприємствами у галузі туризму та суміжних секторах[63]. Вона також складає **Національне бачення туризму** і призначена для управління туристичною галуззю. Бачення туризму визначено **«Перспективне призначення Нідерландів 2030»** (*Perspective Destination Netherlands 2030)*[64], який зорієнтований на баланс між перевагами та недоліками, формування привабливості усіх місцин Нідерландів, забезпечення доступності та сталого розвитку[65].

Заходів із розвитку сталого туризму[66]:

1. Підвищення усвідомленості впливу людства на екологію.
2. Інвестування в електромобільність.
3. Заохочення подорожей залізницею
4. Інвестування у швидкісні сполучення між Нідерландами та іншими країнами у межах 500 км довкола.
5. Застосування рекомендацій та правил сталого розвитку (*як-от сертифікація будівель BREEAM, яка засвідчує, що будівництво/будівля екологічні*).

[61] https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases/italy_en
[62] https://ec.europa.eu/docsroom/documents/17561/attachments/34/translations/en/renditions/native, с.234
[63] https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases/italy_en, с.235
[64] https://www.nbtc.nl/en/site/destination-netherlands/perspective-destination-netherlands-2030.htm
[65] https://www.nbtc.nl/en/site/download/perspective-destination-nl-2030-en.htm?disposition=inline
[66] https://www.nbtc.nl/en/site/download/perspective-destination-nl-2030-en.htm?disposition=inline, с.33

На місцевому рівні органи місцевого самоврядування розробляють **стратегії локального туризму.** Як приклад розглядається туристична стратегія Гааги[67]. Серед заходів із розвитку сталого туризму наводяться:

- *Знижка на перебування у готелі, який відповідає принципам сталого розвитку;*
- *Знижка на оренду велотранспорту;*
- *Розроблення транспортної карти території;*

II. Вплив на соціально-економічний розвиток країни

У 2018 році витрати на сферу гостинності склали 87,5 млрд євро. У 2018 році в цьому секторі працювало 679 000 чоловік, що становило 7,2% загальної зайнятості. Сектор безпосередньо вносить 4,4% від загального ВВП. Експорт подорожей становив 7,6% від загального обсягу експорту послуг у 2018 році.

III. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії[68]

- Компенсації для постраждалих секторів (гостинність, подорожі, сільське господарство, культура та інші);
- Підтримка підприємців та самозайнятих, стартапів та малих інноваційних компаній;
- Підтримка малого і середнього підприємництва у сплаті постійних витрат.
- Податкові канікули без штрафних санкцій для компаній.
- спрямована на розширення та коригування заходів, що вже існують на видатковій стороні, до червня 2021 р. Цей новий пакет із початковим пакетом додаткових витрат на 12,5 млрд. (з них 1,5 млрд. державних інвестицій) було додатково розширено на 3,7 млрд. 9 грудня та 7,6 млрд 6 січня (загалом близько 3 відсотків ВВП).
- Розробляються платформи для полегшення зміни роботи.
- Європейська комісія затвердила допомогу Нідерландам у розмірі 165 млн. євро на підтримку туристичної галузі в контексті спалаху коронавірусу.
- Уряд гарантує банківські позики (мінімум 1,5 млн. євро - максимум до 150 млн. євро на компанію) великим та середнім компаніям. Максимальна ставка гарантування зросла з 50% до 80% для великих компаній та 90% для малого і середнього підприємництва за умови, що вони постраждали від пандемії.
- Одноразові виплати для постраждалих від коронавірусної кризи підприємців. Обсяг виплат – 4000 євро. Серед підприємців у аграрному секторі допомогу можуть отримати фермери[69].

[67] https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/7811075/1/RIS302975_Bijlage_Strategie_Toerisme_2020-2025_-_Toerisme_werk(t)_voor_de_stad
[68] https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-06/europe.pdf, с.72-73
[69] https://www.lto.nl/financiele-noodgift-nu-ook-voor-boerderijwinkels-en-plattelandstoerisme/